

ВОЛОНТЕРСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ СЕРГІЯ ЖАДАНА

Ігор КОЛЯДА, професор кафедри методики навчання суспільних дисциплін і гендерної освіти Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова, доктор історичних наук;

Юлія КОЛЯДА, студентка магістратури історичного факультету НПУ імені М. П. Драгоманова

В умовах соціально-політичних змін у країні інтелігенція завжди виступає провідником та натхненником нових ідей, що лягають в основу громадської думки та часто визначають подальший перебіг розвитку подій. В Україні, як і 200 років тому, інтелігенція, займаючи активну громадсько-політичну позицію, бере безпосередню участь у вирішенні важливих дискусійних питань у житті країни. Один із найбільш яскравих представників сучасної української інтелігенції є український поет, прозаїк, перекладач, громадський активіст Сергій Вікторович Жадан. Будучи патріотом, він активно займається волонтерською діяльністю, уособлюючи приклад українця з європейським рівнем свідомості. Дослідження громадсько-політичної та націо-культурної діяльності С. Жадана є актуальною та науково значущою і суспільно важливою проблемою для сучасної української історичної науки.

З-поміж наукових праць, які присвячені творчій діяльності та життєвій позиції сучасного поета та письменника, переважають роботи філологічного спрямування, зокрема, це дослідження: І. Бондаря-Терещенка [2], І. Дзюби [3], О. Коваленко [10], Б. Пастуха [11], Я. Поліщука [12], О. Різниченко [13]. Проте у цих працях недостатньо розкрито такий важливий напрям у його громадській діяльності, як волонтерська робота. Це і становить наукову новизну нашого дослідження, яка полягає у спробі охарактеризувати напрями волонтерської діяльності С. Жадана та її місце у суспільно-політичних процесах, що визначають нинішній стан українського суспільства.

Життєвий шлях письменника та поета нерозривно пов'язаний з активною громадянською позицією, яка, окрім багатой творчості, проявляється також безпосередньою участю в усіх найважливіших подіях у житті країни, зокрема участю в Помаранчевій революції 2003–2004 р. та Революції Гідності 2013–2014 рр. В одному з інтерв'ю, пригадуючи події Помаранчевої революції, С. Жадан зазначив: «Цей Майдан запам'ятався великою кількістю цікавих людей, з якими вдалось там познайомитись. Я пам'ятаю, коли після другого туру виборів стало зрозумілим, що були масштабні перекручення і фальсифікації, ми з друзями йшли на перший мітинг в Харкові. Він був оголошений опозиційними партіями, і ми йшли зі скептичним настроєм, бо думали, що прийде декілька харківських опозиціонерів, до яких ми звикли і яких знали в об-

личчя. І тут раптом побачили заповнену площу (а в нас велика площа, яка вміщує десятки тисяч людей). На відміну від київського, наш майдан був студентський. Там були світлі обличчя людей, ідеалістів, які дійсно хочуть змінити країну» [5].

Проте апогеєм його громадської діяльності стала участь у подіях, що відбувалися в Україні наприкінці 2013 – початку 2014 років, що увійшли до нашої історії як Революція Гідності. Маючи прогресивні погляди та будучи палким патріотом незалежності України, С. Жадан від самого початку харківського майдану був його активним учасником, неодноразово приїздив і на київський Євромайдан. Пропагуючи ідеї необхідності євроінтеграції України та відстоюючи права і свободи українців, у лютому 2014 р. він став жертвою нападу учасників так званого «антимайдану» у центрі Харкова. Сам С. Жадан прокоментував цей інцидент так: «Друзі, зі мною все гаразд. Два розсічення на голові, розсічена брова, струс мозку, підозра на перелом носа. Били бітами ззаду по голові. Нападали виключно зграєю». Наступного дня поет закликав харків'ян стояти до останнього й обіцяв якнайшвидше повернутися: «Всі, хто підтримував і підтримує харківський Євромайдан. Розумію ваш сьогоднішній стан і настій, розумію ваші почуття з приводу позавчорашнього побоїща. Але хочу сказати таку річ. Дуже важливо сьогодні не впадати у відчай та зневіру. Але так само важливо триматись своїх поглядів і своєї позиції», – написав він. «Згадайте, з чим ми прийшли на майдан три місяці тому. Згадайте, проти кого ми весь цей час боролись. Згадайте, хто є сьогодні джерелом розбрату й дестабілізації в Харкові. Це не війна харків'ян із харків'янами. Це не війна між співвітчизниками. Пам'ятайте про це», – додав Жадан. «Поїдуть белгородські гастролери, сяде харківська солодка парочка, розбіжаться їхні бойовики. А з рештою учасників позавчорашнього «мирного» мітингу нам доведеться далі жити в цьому місті. Так, саме з тими жіночками, котрі тишились позавчора зі знущань над харківськими підлітками, з чоловіками, які тягли майданом харківських студенток, із міліцією, з таксистами, з працівниками швидких. Іншого Харкова в нас немає, всім нам випало жити саме тут», – вважає письменник. «Тому зберігайте голови холодними, а серця – гарячими. Ви ж самі розумієте, хто стоїть за позавчорашньою зачисткою. Ви знаєте прізвище людини, яка вбиває це місто, ви чули позавчора його заяви про мир, ви

бачили його позавчора після погрому в коридорах ОДА. Не забувайте про це. В нас попереду важка боротьба. Але якщо сьогодні відступити – ми зрадімо самих себе. Разом і до кінця» [7].

Громадянська активність С. Жадана не обмежувалася лише участю в мітингах – вже 5 лютого 2014 р. він зі своїми колегами О. Забужко, А. Курковим та ексміністром охорони здоров'я В. Князевичем з метою адресної підтримки людей, що потребують допомоги та реабілітації, ініціювали створення благодійного фонду «Гуманітарна солідарність». Трагічний розвиток подій, що відбулися в Україні 18–21 лютого того ж року, змінив попередні плани «Гуманітарної солідарності»: 18 лютого надійшли термінові звернення щодо негайної закупівлі медичного обладнання, необхідного для рятування життя людей. Силами новоствореної організації, та за підтримки урядів Канади й Естонії було придбано цел-сейвер для реінфузії крові вартістю 402 300 грн. Цел-сейвер дає можливість збирати, очищати кров постраждалого та переливати її одразу ж самому пацієнту. Його передали у київську лікарню № 17 [9].

Саме починаючи з 2014 р. письменник активно займається волонтерською діяльністю – допомагає українській армії та цивільному населенню Донбасу, яке постраждало від бойових дій, проводить благодійні акції. Особлива увага приділяється дітям, яким незалежно від підконтрольної зони надається допомога, адже, за переконанням С. Жадана, діти не винні, що до них прийшла війна. За період ескалації військового конфлікту на Донбасі та проведення АТО С. Жадан разом зі своїми друзями – музичними гуртами «Собаки у космосі», «ТНМК», «Папа Карло» та ін. – неодноразово проводив концерти для військових, крім того, передав 100 тис. грн родинам загиблих вояків [8].

У вересні 2016 р. С. Жадан разом із видавництвом «Клуб Сімейного Дозвілля» були нагороджені президентською премією «Українська книжка року» (100 тис. грн) за книжку «Месопотамія». Спільним рішенням письменника та видавництва отримані кошти було витрачено на купівлю холодильника, м'ясорубки, копіювальних машин, ноутбуку, тканини для постільної білизни, лінолеуму, знаряддя для спортзалів, пральної машини та дитячих меблів для шкіл та дитячих садочків Станиці Луганської та Станично-Луганського району. У відповідь на відзначення премією його книжки «Месопотамія» Сергій Жадан зауважував «Стосунки українського мистецтва з українською владою ніколи не були простими. Не є вони простими й сьогодні – за тієї надзвичайно складної ситуації, в якій знаходиться наша з вами країна. Але мені здається, що саме сьогодні і позиція мистецтва, і позиція влади мають характеризуватись словом відповідальність». Гене-

ральний директор видавництва «Клуб Сімейного Дозвілля» Олег Шпільман висловив підтримку активної громадянської позиції письменника: «Ми підтримали ідею Сергія Жадана – отримані кошти витратити на потреби дитячих закладів Луганської області. Розуміємо, що в ці складні часи наша спільна підтримка не буде зайвою. Вважаємо, що такий вчинок є прикладом справжнього патріотизму» [9].

У січні 2017 р. було засновано «Благодійний фонд Сергія Жадана» [6]. Основні напрями роботи фонду: підтримка дітей загиблих військовослужбовців (особливо – з багатодітних родин Донеччини, Луганщини, Харківщини); матеріальна допомога інтернатам та дитячим садкам; підтримка шкіл та бібліотек на звільнених територіях та у віддалених районах Харківщини (забезпечення літературою, підтримка освітніх та культурних проєктів); забезпечення медичних закладів прифронтових регіонів; безперервна культурна взаємодія, залучення віддалених регіонів у загальноукраїнський культурний контекст: мистецькі фестивалі, концерти та інші культурні акції, знайомство решти України з культурними проєктами східних регіонів і навпаки [6]. За перші 2 місяці функціонування зусиллями фонду було зібрано 100 600 грн, з яких було надано допомогу десятиом родинам військовослужбовців на суму 52 200 грн. Ще через місяць, у квітні 2017 р., благодійний фонд С. Жадана надав допомогу ще 17 родинам військовослужбовців, що перебувають чи загинули у зоні проведення АТО, на загальну суму 102 596 грн. У березні 2018 р. благодійний фонд С. Жадана передав новий комп'ютер учням школи села Георгіївка Донецької області та нові книжки для бібліотеки, про що команда фонду звітувала на своїй офіційній сторінці в соціальних мережах [1]. Коментуючи волонтерську діяльність своєї команди, зокрема напрям допомоги державним установам на сході України (школам, дитячим садочкам, інтернатам), С. Жадан зазначав: «З одного боку, це державні інституції і вони мають підтримуватися державою. І вони дійсно підтримуються нею, я далекий від тез про те, що довкола суцільна зрада і держава нічого не робить. Але коли ми спілкуємося з людьми, які працюють у цій сфері, дуже чітко видно, як змінилося для них розуміння ситуації, приналежності до цієї країни і свого громадянства. Ці люди – це вчителі, бібліотекари, вихователі, активісти. Видно, наскільки для них все змінилося, як вони себе інакше позиціонують і відчують зовсім інший рівень причетності» [1].

С. Жадан та його команда абсолютно прозорі у своїх добросердечних намірах допомагати патріотам України. Так, саме за ініціативної підтримки письменника та його соратників було зі-

брано кошти та організовано допомогу зустрічі з матір'ю кримчанина, патріота України Олександра Кольченка – політичного в'язня у Російській Федерації, засудженого до 10 років ув'язнення у таборах суворого режиму [14].

Починаючи з 2014 р., С. Жадан та його команда багаторазово відвідувала Маріуполь, що фактично став українським форпостом, але разом з тим через безпосередню близькість до зони проведення АТО та наполовину зруйновані шляхи сполучень неофіційно отримав статус такого собі віддаленого острова. У квітні цього ж року С. Жадана запросили приєднатися до акції «#MRPLconnection», завданням якої було через електронну петицію до Президента України поліпшити транспортне сполучення з Маріуполем. Реакція не змусила довго чекати, й поет написав відкритого листа з підтримкою: «Маріуполь за три роки війни перетворився на певний форпост, місце, яке демонструє силу й лишається в центрі уваги. За великим рахунком, сьогодні це брама, що утримує собою наше мирне життя. Тому особливо важливим є постійний контакт із цим форпостом, дотичність до нього, його доступність. Маріуполь справді не острів, він не має бути відрізаним від «материкової України», оскільки сьогодні він, так чи інакше, й визначає межі та наповнення нашого українського материка. Тому давайте разом долати цю відрізанисть міста, його відірваність від решти країни. Маріуполь може бути близьким і досяжним. Це відкрите місто відкритих людей, добре було б про це пам'ятати» [4].

С. Жадан також виступив одним з ініціаторів та реалізаторів проекту «культурної мобілізації на схід» або «Української весни». Першими місцями, які відвідали учасники проекту в лютому 2015 р., стали Слов'янськ, Краматорськ, Северодонецьк. Мета даної акції – зміцнити гуманітарні зв'язки з населенням Сходу. Після поїздки першої «культурної бригади» в зону АТО у вересні 2014 р. її склад постійно збільшувався. Узимку 2015 р. на запрошення С. Жадана до його команди долучилися такі відомі письменники, як Андрій Курков, Олександр Ірванець, Світлана Поваляєва, Мар'яна Садовська та музиканти – гурт KozakSystem і «Собаки у космосі» [7]. Діяльність ініціативної групи українських митців уже четвертий рік має надзвичайно важливе значення для підтримки морального та патріотичного духу як цивільного населення прифронтової зони, так і бійців АТО.

Варто зазначити, що активна волонтерська діяльність письменника та літератора, громадського діяча С. Жадана не припиняється.

Так, Сергій Жадан є одним із найбільш яскравих представників сучасної української інтелігенції, який, займаючи активну громадську позицію, не лише докладає значних зусиль для поширення

української мови, а й замається важливою суспільною діяльністю, зокрема волонтерською. Волонтерські проекти, які були ініційовані митцем, допомогли сотням людей, зокрема сім'ям ветеранів антитерористичної операції на Сході України та навчальним закладам і родинам, що постраждали від бойових дій у Донецькій та Луганській областях. Окрім того, С. Жадан є одним з ініціаторів та найбільш активних волонтерів-артистів за кількістю концертів та творчих вечорів, проведених на Сході України для бійців АТО та дітей шкіл Луганської та Донецької областей.

ЛІТЕРАТУРА

1. <https://www.facebook.com/serhiy.zhadan/posts/1588834274498168/>
2. Бондар-Терещенко І. Незворушний «Ворошиловград» Жадана/ *Українська літературна газета*. – 2010. – Вип. 22(28), – С. 18–20.
3. Дзюба І., Чорний романтик: Сергій Жадан. – Київ: Либідь, – 2017. – 112 с.
4. Жадан підтримав Маріуполь. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://vk.com/tu.mariupol>
5. Жадан С. Для мене найважливіше, щоб поруч були хороші люди. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://pro.berd/ansk.biz/content.php?id=35298>.
6. Жадан С. Не розумію, нащо вони це роблять. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://vk.com/serhiy_zhadan
7. Жадан С. Оголошую культурну мобілізацію на Схід. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://vsiknygy.net.ua/news/40352/>.
8. Жадан С. Передали 100 тисяч гривень. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://vk.com/serhiy_zhadan
9. Жадан С. Президентську премію «Українська книжка року» передали на потреби людей. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://vsiknygy.net.ua/news/46752>
10. Коваленко О. В. Мотиви дороги (рух і процесуальність) у поезії Сергія Жадана (на матеріалі збірки «Цитатник»). *Магістеріум. Літературознавчі студії*. – 2010. – Вип. 38, с. 90–93.
11. Пастух Б. Міські пасторали Сергія Жадана. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://bukvoid.com.ua/reviews/books/2012/03/07/120646.html>
12. Поліщук Я. Ревізії пам'яті: літературна критика, Луцьк: ПВД «Твердиня», – 2011. – 216 с.
13. Різниченко О. Післямова. Жадан С. Цитатник (Вірші для коханок і коханців). – Київ: Смолоскип, – 1995 – С. 55–59.
14. Український поет Жадан допоміг кримському політв'язню Кольченку зустрітися з матір'ю. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ua.krymr.com/a/news/28470370.html>